

Salsa!.doc

3

JAARGANG 2 | SEPT 2006
DRIEMAANDELIJKE UITGAVE

NIEUWSBRIEF VAN DE VRIENDEN VAN HET LEUVENS STADSARCHIEF

In memoriam Rik Uytterhoeven (1931–2006)

Op 12 augustus laatstleden, enkele dagen vóór hij zijn gouden huwelijksjubileum had kunnen vieren, namen familieleden en vrienden in de Leuvense Begijnhofkerk afscheid van Rik Uytterhoeven, heemkundig schrijver, stadsgids en lid van onze vereniging.

Rik werd in 1931 geboren in Heverlee, woonde sedert vele jaren in Leuven en was een van de beste kenners van het verleden van zijn stad, waar hij gedurende geruime tijd bibliothecaris van de faculteit Politieke en Sociale Wetenschappen van de KU Leuven is geweest.

Vanaf de jaren 1970 – maar eigenlijk al veel vroeger – was Rik een verwoed verzamelaar van prentkaarten en van informatie over en van herinneringen uit het Leuvense verleden. Het zal dan ook niemand verwonderen dat Rik een bijzonder goed gedocumenteerde stadsgids is geweest, die met veel liefde en met een grote parate kennis over Leuven en over *zijn begijnhof* kon vertellen. De geschiedenis van het Groot Begijnhof en van de begijnenbeweging boeiden hem. Rik had immers het geluk en het grote voorrecht om samen met zijn echtgenote Yvonne in een van de huizen van het Groot Begijnhof te wonen. Van dit begijnhof kende hij elke steen.

Hij vond er rust en inspiratie. Hij was er thuis.

Toen de vriendenkring SALSA! werd opgericht, is Rik onmiddellijk lid geworden. Hij kende het Leuvense stadsarchief en was er grondig van overtuigd dat de werking en de uitstraling van deze dienst meer ondersteuning verdienen.

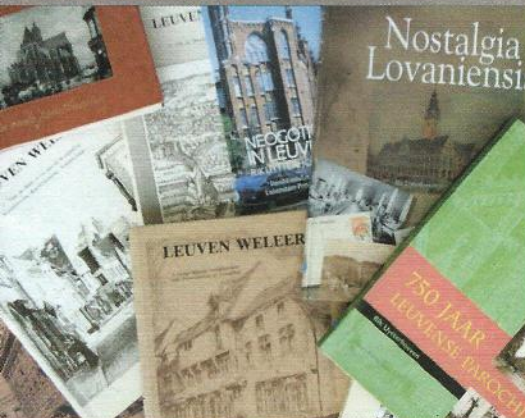
Het lag niet in de aard van Rik Uytterhoeven om al wat hij wist voor zich te houden. Hij liep met zijn kennis niet te koop, maar stelde ze wel graag ten dienste van anderen. Menig geschiedenisstudent heeft van hem *nuttige informatie over Leuven* ontvangen. Een andere manier om zijn kennis en zijn rijke verzameling met anderen, vooral dan met het grote publiek, te delen waren zijn publicaties. Wij vermelden o.a. de bundeling van zestig bijdragen over de geschiedenis van stad en universiteit onder de titel *Nostalgia Lovaniensia* (2000), de zeer boeiende serie *Leuven weleer* (6 volumes, 1985–1990) over Leuvense wijken en hun straten, het boek over het Groot Begijnhof (1995) dat in 2000 in het Engels is verschenen, de stadswandelingen rond het thema *Neogotiek in Leuven* (1997) en zijn publicatie over *750 jaar Leuvense parochies* (2002). Ook zijn verzameling werd niet angstvallig opgeborgen. In 2002 toonde Rik een deel van zijn iconografische collectie over de begijnhoven in de Nederlanden in het Konvent van de Heilige Begga (Groot Begijnhof 84) in de tentoonstelling 'Begijnhoven van A(alst) tot Z(outleeuw)'.

De vrucht van al zijn kennis, vooral dan op het gebied van de Leuvense plaatsnaamkunde en van de geschiedenis van de Leuvense straatnamen werkte Rik uit tot een boek dat hij graag nog had zien verschijnen. Dit werk, dat door hem zo goed als persklaar is gemaakt, zal door de goede zorgen van het Leuvense stadsarchief worden uitgegeven.

Op het gedachtenisprentje van Rik getuigt Hannah, zijn jongste kleinkind, dat haar opa altijd voor iedereen klaar stond en dat hij *altijd slim en fijn* was. Zo was Rik.

Wie Rik Uytterhoeven heeft gekend, zal hem blijven herinneren als een minzaam man die dankzij zijn passie voor de geschiedenis van Leuven heel wat oude en nieuwe Leuvenaars heeft leren kijken en luisteren naar het verhaal van hun stad. Zij zijn hem daar erg dankbaar voor en zij zullen hem niet vergeten.

GUSTAAF JANSSENS – voorzitter SALSA! vzw

INHOUD

In memoriam Rik Uytterhoeven	1
Rubriek: Collectie in de kijker	2
SALSA! letterbekt tijdens de eerste Week van de Smaak in Vlaanderen	4
Wolf en de Wildeman	6
Een bijzondere eeuweling: Het Mariabeeld van de abdij Keizersberg te Leuven	7
Colofon en praktische informatie	8
Activiteiten van Salsa! vzw	8

Verkiezingspropaganda te Leuven (1830–2006)

Naar aanleiding van de komende gemeenteraadsverkiezingen organiseert het stadsarchief samen met KADOC-K.U.Leuven een tentoonstelling rond de lokale verkiezingen in Leuven tussen 1830 tot 2006. Uitgangspunt van deze tentoonstelling is de rijke verzameling electoraal drukwerk van het stadsarchief.

In de negentiende eeuw bleef het stadsbestuur van Leuven graag geïnformeerd over wat er leefde in de publieke opinie. Het schepencollege had dan ook een abonnement op zowat alle lokale kranten en vooral de pers van de politieke tegenstanders werd met de nodige aandacht gelezen. De motivatie van de toenmalige stadsbestuurders was dan wel allesbehalve

cultureel of historisch; maar dankzij hun interesse is wel een unieke verzameling Leuvense dag- en weekbladen bewaard gebleven.

Onze rijke collectie verkiezingspropaganda is op dezelfde manier tot stand gekomen. Pamfletten werden in de negentiende eeuw doorgaans via de kranten verdeeld en dankzij de verschillende abonnementen van het stadsbestuur vonden heel wat exemplaren de weg naar het stadsarchief. Na de Tweede Wereldoorlog was de politieke rol van de lokale pers echter uitgespeeld en pamfletten werden dan ook steeds vaker via andere kanalen verspreid. Toch wordt de collectie verkiezingsdrukwerk van het stadsarchief nog steeds aangevuld: onze archiefmedewerkers verzamelen immers al jaren de verkiezingspropaganda die ze via de post of op straat ontvangen.

Naar aanleiding van de stembusgang van 8 oktober 2006 wordt deze boeiende verzameling verkiezingsdrukwerk onder de aandacht gebracht. Het stadsarchief organiseert immers samen met KADOC-K.U.Leuven de dubbeltentoonstelling *Aan de kiezers. Gemeenteraadsverkiezingen in Leuven (1830–2006)*. Heel wat Leuvense pamfletten uit beide collecties worden hierbij voor het eerst aan het publiek voorgesteld. De tentoonstelling maakt trouwens ook dankbaar gebruik van onze verkiezingsaffiches uit het interbellum, een waardevolle verzameling die we reeds eerder in deze nieuwsbrief aan u voorstelden. Aanvullend werden ook nog stukken ontleend bij de collegae van het Algemeen Rijksarchief (Brussel), Amsab-ISG (Gent), het Liberaal Archief (Gent) en de Centrale bibliotheek van de K.U.Leuven. De dubbeltentoonstelling werd eind augustus plechtig geopend en loopt nog tot zaterdag 7 oktober 2006, niet toevallig de vooravond van de gemeenteraadsverkiezingen.

In KADOC, Vlamingenstraat 39 te Leuven, kan u terecht voor een chronologisch overzicht. Het gaat daarbij niet om een nauwkeurige historische reconstructie van de gemeentepolitiek in Leuven en de fusiegemeenten. Wel krijgt de bezoeker via kiesbladen en pamfletten, affiches en films een indruk van het kiesstelsel, van de partijen en hun evolutie en van de thema's die hun belangstelling wegdragen.

Het verhaal start in oktober 1830 wanneer Jean Deneeff (1773–1833) verkozen werd tot burgemeester van Leuven. De nieuwe Belgische staat kende zijn burgers inderdaad een maximale inspraak toe en tot in 1836 opteerde men voor de rechtstreekse verkiezing van burgemeester, schepenen en gemeenteraad. Laat ons dit democratisch principe echter onmiddellijk nuanceren. In de kiespraktijk was het stemrecht immers voorbehouden aan vermogende mannen die voldoende belastingen betaalden. Amper 770 Leuvenaars trokken in oktober 1830 naar de stembus, hetgeen concreet betekende dat in een stad met meer dan 25.000 inwoners het gemeentelijk kiesrecht aan 97% van de bevolking onthouden bleef.

Dit cijnsstelsel bleef zowat de hele negentiende eeuw behouden, al werd de selecte groep cijnskiezers in 1883 wel uitgebreid met capaciteitskiezers. Mannen met bepaalde diploma's of functies kregen automatisch stemrecht en ook wie slaagde in een capaciteitsexamen kon lid worden van het kiezerskorps. Het aantal Leuvense kiezers nam onmiddellijk met meer dan 40% toe en aan de gemeenteraadsverkiezingen van 19 oktober 1884 konden in totaal 3.832 kiezers deelnemen.

Het cijnskiesrecht bleef bestaan tot in 1893, wanneer een grondwetswijziging het Algemeen Meervoudig Stemrecht invoerde. Stemmen was voortaan verplicht

Met het verbond
OP 'T STADHUIS

Lichtzinnigheid
Nalatigheid
VADSIGHEID
ONBEKWAAMHEID

Wilt GIJ
OP 'T STADHUIS

Rechtvaardigheid
Doorzichtigheid
VRIJHEID
WELZIJN

STEMT VOOR DE SOCIALISTEN

en voor de gemeenteraadsverkiezingen had iedere man vanaf 30 jaar één stem. Afhankelijk van bezit of diploma kon men wel één, twee of drie bijkomende stemmen verwerven. Het aantal kiezers verdubbelde maar uiteraard deed de cumulatieve van stemmen het eventueel effect van een algemeen stemrecht grotendeels teniet: de kiezers met één stem die in 1895 meer dan 62% van het Leuvense kiezerskorps vertegenwoordigden, hadden amper 36% van de stemkracht!

Na de Eerste Wereldoorlog werd het Algemeen Enkelvoudig Stemrecht ingevoerd en de grondwetsherziening van 1921 gaf alle mannelijke Belgen van 21 jaar één stem. Vrouwen kregen enkel gemeentelijke inspraak en zullen pas vanaf 1948 aan de provinciale en wetgevende verkiezingen kunnen deelnemen. Sedert 1994 en 2006 is er ten slotte ook gemeentelijk stemrecht voor niet-Belgen, eerst voor E.U.-onderdanen en vanaf dit jaar ook voor vreemdelingen van buiten de Europese Unie.

Voor de deeltentoonstelling in het stadsarchief kozen we voor zes thema's die sedert 1830 geregeld opduiken in de lokale verkiezingspropaganda. Een eerste aspect dat behandeld wordt, is de rol van de vrouw. Deze rol is uiteraard beperkt vóór 1921 en in de oudste kiespropaganda spelen de dames een passieve rol: *Kiezers, Wilt ge niet dat uwe echtgenoot en dochters beleedigd worden! Wilt ge door de studenten niet mishandeld en afgeklopt worden! Stemt onder Nr. 1* (1911). Na de Eerste Wereldoorlog krijgen de vrouwen gemeentelijk stemrecht en de kiezeressen worden dan ook al spoedig een belangrijke doelgroep: *Meisjes, Moeders, Vrouwen, op uw stem komt het aan* (1938).

Het tweede thema is een exclusieve mannaangelegenheid. Reeds in 1895 publiceerde De *Vrije Lovenaar* de getekende

portretten van de liberale kandidaten en deze personencultus zal in de volgende decennia nog verder toenemen. Na de Tweede Wereldoorlog treden de kandidaten helemaal op de voorgrond en in het straatbeeld verschijnen de eerste affiches met grote foto's van de kandidaat-burgemeesters. Later portretteren handige campagnemakers deze politici ook temidden van hun gezin of krijgen voormalige atletiekkampioenen (1970) en bejaarde wielerslegendes (1976) een plaats op de kieslijsten.

Een volgend thema heeft betrekking op de evolutie van de taalverhoudingen bij de gemeenteraadsverkiezingen te Leuven. In de negentiende eeuw wordt de kiespropaganda overwegend in het Frans gevoerd en in de stad zijn tweetalige pamfletten eerder zeldzaam. De Vlaamse ontvoogding zal pas later de kiescampagnes beheersen en een hoogtepunt bereiken tijdens het interbellum: *Vlamingen! U stemt Zondag Vlaamsch en Volksch - Nr. 7 - U steunt geen Franskiljons* (1938). Na de Tweede Wereldoorlog wordt het Nederlands ook in Leuven de voertaal, al kan men er tot in 1970 nog tweetalig verkiezingsdrukwerk aantreffen.

In het stadsarchief hebben we ook aandacht voor lokale gebeurtenissen die een rol hebben gespeeld tijdens de verschillende kiescampagnes. Zo worden de gemeenteraadsverkiezingen van 1895 nog beheerst door de overstroming van 1891 terwijl enkele decennia later *Het bankroet der stadskas* (1926) en *Het schandaal der gasfabriek* (1932) aan de beurt komen. Ook de aanleg van een zwembad (1958), voetgangersbrug (1964) of autowegafrit (1982) blijkt nadien nog in staat menige verkiezingsstrijd te beïnvloeden.

Onze thematische tentoonstelling staat vervolgens ook even stil bij de kartelvorming tussen verschillende partijen. Anno

2006 is deze samenwerking een bekend gegeven, maar ook in het verleden gingen politieke families soms samen naar de stembus. Na de invoering van het Algemeen Meervoudig Stemrecht vrezden de Leuvense liberalen terecht voor een katholieke verkiezingsoverwinning en vanaf 1899 zijn ze dan ook verplicht om op electoraal gebied samen te werken met de socialisten. Uiteraard zal dit gedwongen huwelijk gedurende jaren een dankbaar onderwerp blijven voor de katholieke verkiezingspropaganda.

Het laatste thema brengt ons tot het ultieme doel van elke gemeenteraadsverkiezing: de macht over het stadhuis. Menig kiesblaadje draagt als titel *L'Hôtel de ville* of *Het Stadhuis* en het gebouw wordt dan ook geregeld getoond op affiches en pamfletten. Doorgaans als symbool van

traditie en continuïteit, maar soms ook als metafoor voor het bestuur van de stad, bedreigd door de politieke tegenstanders: *Met het verbond op 't stadhuis: Lichtzinnigheid, Nalatigheid, Vadsigheid, Onbekwaamheid* (1932).

Aan de kiezers. Gemeenteraadsverkiezingen in Leuven (1830-2006) is zonder twiifel een boeiende dubbeltentoonstelling geworden. Kom dus zeker eens langs of neem deel aan de rondleiding die het stadsarchief speciaal voor SALSA! organiseert. Praktische informatie vindt u achteraan deze nieuwsbrief.

PIET VELDEMAN

Mis deze unieke avond niet!

relatief onbekend bronnenmateriaal te valoriseren via een smaakvol evenement. Het gaat hierbij om twee soorten erfgoed: enerzijds archiefstukken uit het stadsarchief, vooral menukaarten, die de stedelijke feestcultuur in de negentiende en twintigste eeuw weer spiegelen en anderzijds literair erfgoed aan de hand van het werk van enkele schrijvers, aan wiens werk en persoon een museum gewijd is. SALSA! is van mening dat een breed project, gebaseerd op archiefmateriaal, goed kan aantonen wat de waarde en de zin van archiefinstellingen is: zonder archieven geen interessante en aantrekkelijke erfgoedprojecten. De Vlaamse Gemeenschap was het met deze zienswijze duidelijk eens en ondersteunt het *Letterbekken*-project met een aanzienlijke projectsubsidie.

IRIS STEEN

Tafelen in de grote leeszaal van de universiteitsbibliotheek: het is slechts weinigen gegund. Het laatste grote banket dat in deze uitzonderlijke locatie plaats vond, was ter ere van de bisschopswijding van mgr. Van Wayenbergh in 1954. Een halve eeuw later stemt de universiteit er opnieuw mee in om literatuur en kookkunst in deze unieke locatie samen te brengen. Uiteraard bent u als SALSA!-lid ook van harte uitgenodigd om erbij te zijn op vrijdag 17 november. Om 18.00 uur opent cultuurschepen Denise Vandevorst de dubbeltentoonstelling in Tweebronnen. Aansluitend is er een receptie. Wie zich tijdig inschrijft voor het literaire banket wordt vervolgens in de centrale bibliotheek van de universiteit verwacht. Daar heet burgemeester Louis Tobback het exclusieve gezelschap van maximaal 230 deelnemers om 20.00 uur welkom. Vervolgens wordt u afwisselend culinair en literair verwend

met verrassende gerechten en sprankelende teksten. Meesterkok Frank Fol en het literaire kwartet, Kristien Hemmerrechts, Brigit Raskin, Koen Peeters en Luuk Gruwez zullen elk op hun manier ertoe bijdragen dat dit een onvergetelijke culinaire en literaire belevenis wordt.

Deelname aan het banket kost € 75 per persoon (het exclusieve boekje met vier teksten en menukaart inbegrepen). Inschrijven kan via e-mail: archieff@leuven.be of telefonisch op 016 300 869.

U kunt inschrijven tot 31 oktober 2006. Uw inschrijving is definitief na ontvangst van € 75 per ingeschreven persoon op bankrekening 068-2420772-67 t.n.v. SALSA! vzw, Rijschoolstraat 4, 3000 Leuven, met vermelding van literair banket en aantal personen. Na ontvangst van de betaling bevestigen wij uw reservering.

H.B. 22/10/06

Week van de Smaak
16 - 25 november 2006
www.weekvandesmaak.be

Een cahier om van te watertanden

Het cahier is een smaakmaker, dat honger naar meer opwekt en aanspoort tot diepgaander onderzoek. Wat valt er zoal in te proeven? Kalfskop met schildpadsaus, timbaal en croustade, zwezerik, hamelbout, leeuwerik, artisjokhart en pièce montée.

Wat kreeg de koning voorgeschoteld als hij op bezoek kwam in Leuven? Wat kookte Marie Catreels? Wanneer at Michiel Boon worsten met spruitjes? Bij welke gelegenheid stonden er varkenspootjes op

het menu? Wat kostte een ananas in 1885? Als u een antwoord op die vragen wenst, koop dan het cahier. Lees smakelijk.

Als u zeker wil zijn dat er een exemplaar van het cahier voor u klaarligt op 17 november 2006, teken dan nu al in. Het cahier kost € 10 voor SALSA!-leden, U tekent in door het bedrag over te maken op bankrekening 068-2420772-67 t.n.v. SALSA! vzw, Rijschoolstraat 4, 3000 Leuven, met vermelding van 'cahier *Letterbekken*'.

H.B. 22/10/06

Wolf en de Wildeman

Dit jaar wordt het geboortjaar herdacht van het muzikale godenkind Wolfgang Amadeus Mozart (1756–1791). Ook Leuven deelt in de feestvreugde. Waarom?

In de periode oktober 1763 tot mei 1766 bezochten Leopold Mozart, zijn vrouw Maria-Anna en hun twee kinderen Nannerl en Wolfgang een aantal steden in de Oostenrijkse Nederlanden. In 1763 waren dat Luik, Tienen, Leuven, Brussel en Mons; in 1765 Gent en Antwerpen; in 1766 Antwerpen, Mechelen en Brussel. Leopold noteerde steeds de wetenswaardigheden over de bezochte steden en, niet onbelangrijk, de naam van het hotel waar ze aten en/of overnachtten.

Over het bezoek aan Leuven op dinsdag 4 oktober 1763 schreef Leopold aan een vriend in Salzburg: *In Leuven werden we goed onthaald en behandeld. We stapten de hoofdkerk binnen en woonden er een heilige mis bij. Hier zie je de prachtigste altaren in marmarsteen en kostbare schilderijen van beroemde Nederlandse meesters [...]. Voor één werk – het Laatste Avondmaal van Christus – bleef ik roerloos staan. Zoals elders in de Nederlanden zie je hier niet alleen kroonluchters enz., zuilen, postamenten enz. en talloze andere voorwerpen in geelkoper, maar ook, in het koor, prachtige uit één stuk gegoten muzieklessenaars.*

Het stadhuis is door de oude bouwtrant mooi; de stad is dichtbevolkt; er is een belangrijke universiteit van wereldgeestelijken; er heerst een bedrijvigheid van jewelste in deze tamelijk grote stad. We verbleven in De Wildeman. Vanaf hier – en dat is zo in gans Brabant – dragen vrouwen kamelotten mantels met kappen waarmee ze hun hoofd bedekken. Het gewone volk draagt klompen enz. Je hoort hier uitsluitend Brabants en Frans praten. De gebeden

in de kerk, de verordeningen van de kerk en de staat – dus al wat in kerken en op openbare plaatsen wordt geafficheerd – zijn allemaal in de Brabantse taal. 's Avonds waren we bijtijds in Brussel.

Minder bekend, maar even interessant, is een brief van 27 november 1777 van Leopold Mozart aan Wolfgang waarin hij de reis van 1763 in herinnering brengt en zijn zoon wijst op de mogelijkheid in Leuven waar veel volk en een grote universiteit is een concert te spelen. Daarbij geeft hij hem enkele praktische tips: *je vraagt de waard naar de kapelmeester, muziekdirecteur van de stad, of als er geen is, naar de bekendste toonkunstenaar. Je laat je naar hem brengen, of naargelang van de omstandigheden van zijn rang, laat je hem bij jou komen en spreek je met hem. Zo weet je meteen of de kosten van het concert hoog oplopen, of je een goede vleugel kunt krijgen, of je een orkest kunt krijgen, of er liefhebbers zijn. Misschien word je al meteen naar iemand gebracht die zich uit liefhebberij met de zaak inlaat en ze behartigt enz. Kortom, je komt snel achter de waarheid, of er wat te doen valt of niet – en dit in reiskledij, zonder uit te pakken: enkel een paar mooie ringen aandoen enz.; dat is alles, voor het geval dat je bij het bezoek een vleugel zou aantreffen en willen spelen. Aangezien er op zulke plaatsen zelden grote violisten zijn, zou je een wat de begeleiding betreft licht concert kunnen geven. Alleen de viool is een probleem, zo lijkt het me. Op Leuven zou ik wat vertrouwen hebben: waar wij nota bene bij de Wilde Man afgestapt zijn en zeer goed ontvangen werden.*

Leopold wist blijkbaar niet dat er in Leuven op dat ogenblik twee verdienstelijke musici woonden: Matthias Vanden Gheyn (†1785) en Willem Gommaar Kennis (†1789). De eerste, al meer dan dertig jaar beiaardier-organist van de Sint-Pieterskerk, componeerde preludes voor beiaard, maar ook viool- en clavecimbelstukken die in Leuven en Londen werden gepubliceerd. Kennis, een vermaard vioolvirtuoos, wiens kwaliteiten in 1773 door de Engelse muziekhistoricus Charles Burney openlijk werden geprezen, was sedert 1750 kapelmeester van de Sint-Pieterskerk. Zijn vioolmuziek, die in Leuven, Parijs en Londen werd uitgegeven, kende veel succes.

Het hotel *De Wildeman* of *L'Homme Sauvage* waar de Mozarts het middageten gebruikten – ze bleven er niet slapen zoals wel eens wordt beweerd – bevond zich op de huidige hoek van het Margarethaplein met het Smoldersplein, waar nu het Gerechtsgebouw staat. De naam verwijst naar een heraldische voorstelling: een naakte reus, gewapend met een knots.

De Wildeman was al in de veertiende eeuw een bekende herberg. Eind achttiende eeuw veranderde de herberg in een burgerwoning. Omstreeks 1840 kwam er opnieuw een hotel, dat in 1849 werd aangekocht door de toenmalige postontvanger van Leuven die er zijn kantoor installeerde. Na de bouw (1893–1895) van het nieuwe postgebouw op de hoek van de Jodenstraat en de toenmalige Korallengang kwam *De Wildeman* in het bezit van Guillaume Capellen, katholiek provincieraadslid en schoonzoon van oud-burgemeester Théodore Smolders. Later deed *De Wildeman* dienst als privé-school van juffrouw De Wandeleer. Tijdens de Grote Brand van 24 en 25 augustus 1914 werd het gebouw en de hele buurt, zoals andere delen van de stad, door Duitse soldaten platgebrand. Er bestaat een foto voor de Eerste Wereldoorlog, van een klein logement in de toenmalige Slachtstraat dat *In de Wildeman* heette. Vermoedelijk nam het de naam over toen *De Wildeman* geen hotel meer was.

GILBERT HUYBENS EN JEF DE ROECK

Literatuur:

W.A. Bauer en O.E. Deutsch (red.), *Mozart. Briefe und Aufzeichnungen*, Kassel 1962–1963; F. De Haas en I. Smets (red.), *Mozart in België*, Antwerpen, 1990; P. Verwijmeren, *Mozart op reis 1763–1766*, Zutphen, 2005.

Een bijzondere eeuweling: Het Mariabeeld van de abdij Keizersberg te Leuven

In 1889 kocht de benediktijnerabdij van Maredsous van de familie Lafortune de gronden op Keizersberg, waar tot 1782 de hertogelijke burcht had gestaan. In Maredsous en Leuven werd ijverig gewerkt aan de plannen voor een nieuwe abdij, die op 13 april 1899 voor het eerst werd betrokken. Om het Mariale patroonschap beter tot uiting te laten komen besloot de eerste abt Robert de Kerchove in 1905 een groot Mariabeeld op te richten, dat zowel de Keizersberg als de stad Leuven zou beheersen.

De Leuvense beeldhouwer Benoit van Uytvanck (1857–1927) werd aangesproken om een beeld te ontwerpen. Zesenvertig kubieke meter steen uit Euville (Pas-de-Calais) waren nodig voor het meer dan negen meter hoge beeld, dat op een sokkel van 5 meter zou geplaatst worden. De blokken, 800 tot 2500 kg zwaar, werden door drie trekpaarden met een kar van het station van Leuven naar de bouwwerf op de Keizersberg getrokken. Op 11 mei 1906 werden de eerste vier stenen, die de onderste laag van het beeld uitmaken, met ijzeren haken aan elkaar verankerd.

Door de rampzalige wolkbreuk van 14 mei 1906 spoelden de bermen van de berg naar beneden, met de bekende gevolgen voor de benedenstad. Provincie-ingenieur Collaert en prof. Vierendeel onderzochten de stabiliteit van de berg en stelden vast dat de schoormuren intact gebleven waren en dat de opbouw van het Mariabeeld kon worden verdergezet. Men besliste wel de hellingen en bermen met een middeleeuws aandoende omwallingsmuur te beschermen.

Op 25 juni 1906 werd letterlijk de kroon, met een gewicht van 800 kg op het beeld gezet. In een holte onder de kroon werd een koker met een perkamenten oorkonde geplaatst. Dit document verwijst naar de oprichting van het beeld. Het voetstuk werd voorzien van een gedenkplaat met een Latijns smeekgebed: *Hemelkoninginne, bescherm de burgers en de monniken: Christus, koning der koningen, regeer boven de stad en over de kloosterpanden.*

Het Mariabeeld werd op 30 juli 1906 onder grote belangstelling door de pas benoemde aartsbisschop Mercier plechtig ingewijd. De *Jonge Katholieke Wacht* van Leuven zong een vurig Ave Maria. Onder

het zingen van het Te Deum keerden de aanwezigen naar de kapel terug.

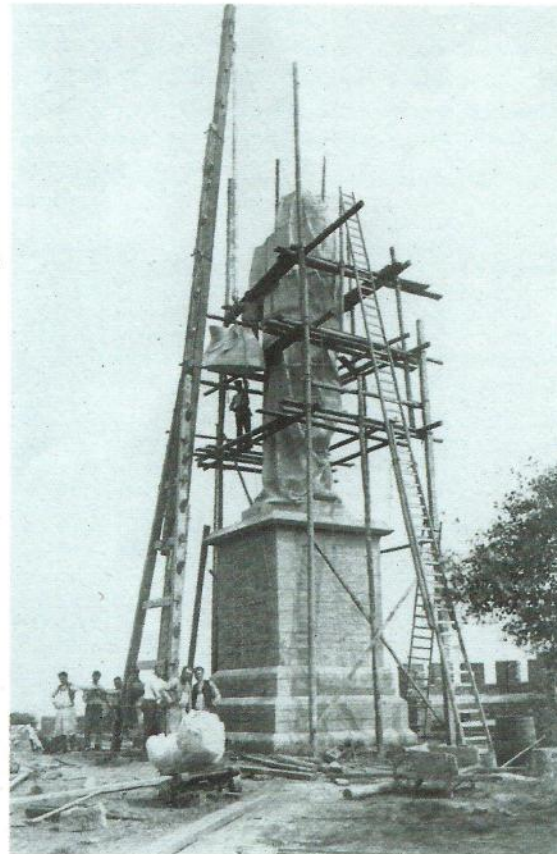
Tijdens de Eerste Wereldoorlog ontsnapte de abdij op het nippertje aan brand en verwoesting. Ook het Mariabeeld bleef intact. De abt Robert de Kerckhove beloofde een jaarlijkse processie naar het beeld te houden als de abdij en de burgers tijdens de oorlog gespaard zouden blijven.

Tijdens de Tweede Wereldoorlog had het Mariabeeld iets minder geluk. Het abbdomein werd getroffen door vijfendertig bommen. Gelukkig bleven de gebouwen gespaard en kwamen de monniken en de meer dan vierhonderd gevluchte burgers ongedeerd uit de kelders van de abdij. Een zware bom sloeg echter in op het kruispunt Ridderstraat-Burchtstraat-Mechelsestraat met een zodanige luchtverplaatsing dat het gekroonde hoofd van het Mariabeeld losgerukt werd. Voor de gespaard gebleven buurtbewoners leek het alsof Maria haar hoofd voor hun heil geschonken had. Twee jaar later was het beeld echter volledig hersteld. Voor de herinzegening op 13 oktober 1946 werd beroep gedaan op de pauselijk nuntius, Mgr. F. Cento.

Sindsdien staat de *Hemelkoninginne* verheven boven de Leuvense daken en waakt over de stad en haar bewoners.

U kan nog meer over de abdij, haar bewoners en haar activiteiten te weten komen in het driemaandelijks tijdschrift *Loven Boven* van de Vrienden van de Abdij Keizersberg Leuven en op de website <http://www.keizersberg.be>

MARC JORISSEN
MET DANK AAN DOM GUIBERT MICHIELS

Literatuur

G Michiels, *Het honderdjarige Mariabeeld "Koningin des Hemels"*. Loven Boven. Driemaandelijks tijdschrift Vrienden Abdij Keizersberg Leuven 36^e jaargang nr 2, mei 2006

praktische informatie

Salsa! vzw
Samen Actief voor het
Leuvens StadsArchief!

Maatschappelijke zetel
Stadsarchief Leuven,
Rijschoolstraat 4/001
3000 Leuven

www.leuven.be/salsa

Bestuursleden

Gustaaf Janssens (voorzitter),
Jan Caluwaerts (ondervoorzitter),
Bieke Jorissen (secretaris),
Mark Mellaerts (penningmeester),
Gilbert Huybens (Public Relations)

U kan lid worden van Salsa! vzw

door overschrijving van
€ 10 (voor gewone leden) of
€ 25 (voor steunende leden)
op volgend rekening nummer:
068-2420772-67

Dit lidgeld omvat de driemaandelijke
nieuwsbrief, een gunsttarief bij
publicaties en gratis toegang tot
de activiteiten van de vriendenkring:

Stadsarchief Leuven

Rijschoolstraat 4/001
3000 Leuven
T 016 30 08 69
F 016 23 40 06
E archieff@leuven.be

Openingsuren leeszaal

Dinsdag: 9.00 tot 20.00 u
Woensdag-donderdag: 9.00 tot 17.00 u
Vrijdag: 9.00 tot 16.00 u

Salsa!.doc

C O L O F O N

is een driemaandelijke nieuwsbrief,
uitgegeven door Salsa! vzw,
de Vriendenkring van
het Leuvens stadsarchief.

Het abonnement is inbegrepen
in de lidmaatschapsbijdrage voor de vzw.

Redactie
Marika Ceunen,
Piet Veldeman

Redactieadres
Stadsarchief Leuven

Verantwoordelijke uitgever
Gustaaf Janssens
Maria-Theresiastraat 87
3000 Leuven

Foto's
Stadsarchief Leuven,
Eric Dewaersegger,
Abdij Keizersberg,
K.U.Leuven

Druk en vormgeving
Leën Offsetdruk | Hasselt

Activiteiten van SALSA! vzw

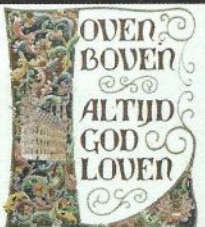
Te koop: het tweede SALSA!-Cahier

Aan de hand van archiefmateriaal, krantenknipsels en originele foto's wordt een donkere bladzijde uit de Leuvense geschiedenis in de kijker gezet: de grote overstroming van 14 mei 1906. Het cahier nog niet aangekocht? Wees er snel bij want SALSA! heeft nog slechts een beperkte voorraad. De publicatie is te koop in de leeszaal van het stadsarchief. Leden betalen € 10, niet-leden betalen € 5 meer.

Tentoonstelling Gemeenteraadsverkiezingen in Leuven (1830-2006): rondleiding

Speciaal voor SALSA!-leden organiseert het stadsarchief op woensdag 4 oktober 2006 een rondleiding. We starten om 19.00 uur in de leeszaal van het stadsarchief en eindigen omstreeks 21.30 uur in KADOC-K.U.Leuven, waar ons een receptie wordt aangeboden. Vooraf inschrijven is noodzakelijk, via e-mail of telefonisch bij het stadsarchief (archieff@leuven.be - 016 300 869).

In het vooruitzicht: de KUS-kwis

Begin alvast maar te studeren, want een nieuwe Ken Uw Stad-kwis is in aantocht. De archivariissen zijn volop bezig met het opstellen van een nieuwe vragenreeks en leggen u begin december graag op de rooster. Ook dit jaar maken we in onze leeszaal een nieuwe *wall of fame* met verborgen tips. Hou uw brievenbus in de gaten voor meer details!